

Partidul Național Liberal și supraviețuirea politică [The National Liberal Party and the political survival]

Sabin DRĂGULIN
Silvia ROTARU

Abstract: This study aim is to realise a clear radiography of the National Liberal Party (PNL) evolution over the last decade, underling that the political struggle result was a fight for survival of the right wing parties in Romania, event there are more right-wing voters.

Keywords: *electoral cycles, electorate, political parties, tapped voters*

Introducere

Istoria postdecembristă a Partidului Național Liberal (PNL) a fost semnată de crize interne și de reinventări politice care au salvat singurul partid istoric parlamentar din România de la dispariție. Studiul nostru își propune să arate modul în care, în ultimele trei cicluri electorale (2008-2012, 2012-2016, 2016-2020), PNL a reușit să reziste pe eșicherul politic autohton, chiar mărindu-și bazinul electoral.

Ipotezele de lucru de la care pornește interpretarea și analiza comparată a datelor statistice sunt următoarele:

1. PNL s-a aflat întotdeauna în competiție cu alte partide pentru câștigarea adeziunii populare a unui bazin electoral care se declară ca fiind „de dreapta” și „anti-PSD”. Creșterea bazinului electoral al PNL a fost blocată în această perioadă din cauza apariției unor partide politice care au preluat o parte din electoratul existent în bazinul dreptei autohtone.
2. Între 2008 și 2016, Partidul Social Democrat (PSD) a cunoscut o traiectorie ascendentă, profitând de alianțele cu Partidul Democrat-Liberal (PD-L) și cu PNL, pentru ca după 2016 să cunoască un traseu descendent ca urmare a incapacității de a mai forma alianțe.
3. Bazinul electoral al dreptei este în mod tradițional mai mare față de cel al stângii.

Eșecul PNL din și schimbarea politicii de alianțe

Anul 2008 a reprezentat pentru PNL un moment de răscruce, alegerile din 30 noiembrie urmând a avea un impact major asupra modului în care partidul își va concepe politica de alianțe pentru următoarele cicluri electorale. Partidul intrase în alegeri având o experiență pozitivă la guvernare, între 2004 și 2008, întrucât Președintele partidului și Prim-ministru al României, Călin Popescu Tăriceanu, împreună cu guvernele pe care le-a condus, reușise pe parcursul unui ciclu electoral (28 noiembrie 2004-11 aprilie 2007, în alianță cu PDL și 12 aprilie 2007-30 noiembrie 2008, în calitate de guvern minoritar) să producă o dezvoltare economică majoră, care s-a reflectat atât în creșterea Bugetului general consolidat (Venituri totale – Tabel nr. 1)¹, cât și în mărirea Produsului Intern Brut pe cap de locuitor, scăderea a ratei inflației, reducerea numărului de șomeri și a datoriei publice în procente din PIB, coroborat cu creșterea investițiilor străine în România, a salariului de bază minim brut și a salariului mediu net (Tabel nr. 2)².

¹ Elena Pădurean, *Analiza evoluției fiscalității în perioada 2004-2008*, http://www.ipe.ro/RePEc/vls/vls_pdf/vol13i3p32-43.pdf, (accesat 13.01.2021).

² World Economic Outlook Databases, *Report for Selected Countries and Subjects*, <https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLS/world-economic-outlook-databases#sort=%40imfdate%20descending>; <https://www.bnro.ro/Investitii-directe---principiul-direc%c8%9bional-12332.aspx>; R: M, BNR: *Rata anuala a inflatiei la -0,3% in 2015 si 0,7% pana la sfarsitul anului viitor*,

Tabel nr. 1 (Buget General Consolidat)

		Bugetul de stat	Bugetele locale	Bugetul asigurărilor sociale de stat	Bugetul asigurărilor pentru șomaj	Fondul național unic de asigurări de sănătate	Valoare	Procent din PIB
Venituri totale	2004	32,195.4	15,898.9	16,167.1	1,903.7	6,877.4	74,044.2	30.0
	2005	36,599.5	19,428.7	17,624.3	2,186.1	8,474.4	87,629.4	30.4
	2006	40,698.1	27,690.5	20,277.3	2,243.4	10,757.2	106,885.1	31.2
	2007	48,984.6	36,803.1	24,615.6	2,472.1	12,525.9	127,108.2	32.5
	2008	58,554.7	40,952.5	29,817.2	1,773.9	13,889.5	146,772.3	29.1

Tabel nr. 2

An	PIB pe cap de locuitori în US\$ PPC	Rata inflației (în procente)	Șomaj (în procente)	Datoria publică (în procente din PIB)	Investiții străine în România (miliarde de euro)	Salariul de bază minim brut (lei)/euro	Salariu mediu net/euro
2004	11,484	11.9 %	8.0 %	10.5 %	5,183	280/70	5.986.386/145
2005	12,428	9.0 %	7.1 %	8.0 %	5,213	310/85	746/236.06
2006	13,923	6.6 %	7.2 %	3.8 %	9,059	330/ 90	866/ 312,52
2007	15,366	4.8 %	6.3 %	5.1 %	7,250	390/114	1.042/348,11
2008	17,369	7.8 %	5.5 %	8.1 %	9,496	500/135	1.282/325,91

Cu toate acestea, rezultatul alegerilor parlamentare a fost dezamăgitor pentru PNL. Conform datelor statistice, Alianța PSD-PC a primit la Camera Deputaților 2 279 449 de voturi (33,09%) și 2 352 968 (34,16%) la Senat, Partidul Democrat Liberal 2 228 860 de voturi (32,36%) la Camera Deputaților și 2 312 358 (33,57%) la Senat, iar PNL 1 279 063 de voturi (18,6%) la Camera Deputaților și 1 291 029 (18,74%) la Senat, prezența la urne fiind 39,20%³. În realitate, această situație era previzibilă în condițiile în care fusese anunțată de rezultatul alegerilor locale din același an, în care datele finale arătau că PNL nu a reușit să depășească pragul de 20%. Astfel, PSD a primit 2 337 102 voturi (27,97%), PD-L – 2 416 014 (28,92%), iar PNL – 1 521 191 (19,80%). Interesant este că la acele alegeri PRM a primit doar 313 666 de voturi (3,75%), iar Partidul Conservator, viitorul aliat al PSD, a fost votat de 277 492 de persoane (3,32%). La dreapta politică, Partidul Noua Generație – Creștin Democrat a fost votat de 248 757 de cetățeni (2,97%), iar istoricul Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat doar de 88 066 (1,05%)⁴.

Șocul creat în partid de pierderea alegerilor, numărul de voturi primite, care s-au reflectat într-un procent de 18,6% din total, care era mai mic față de cel primit la alegerile locale, a condus la pierderea alegerilor pentru șefia partidului, la Congresul PNL din martie 2009, de către Călin Popescu Tăriceanu, în favoarea lui Crin Antonescu. O imagine interesantă ne poate oferi

<http://economie.hotnews.ro/stiri-finante-20341612-bnr-rata-anuala-inflatiei-0-3-2015-0-7-pana-sfarsitul-anului-viitor.htm>; <https://www.zf.ro/infografice/evolutia-salariului-mediu-net-din-1990-pana-in-prezent-sursa-ins-8881950>; https://ro.wikipedia.org/wiki/Salariul_mediu_%C3%AEn_economia_Rom%C3%A2niei, (accesat 14.01.2021).

³ Biroul Electoral Central, *Alegeri parlamentare -30 noiembrie 2008, Situația voturilor valabil exprimate pe competitori electorali*

https://web.archive.org/web/20171004184136/http://www.becparlamentare2008.ro/rezul/part_tara_100.pdf.

⁴ Autoritatea Electorală Permanentă, *Alegeri locale. Partide care au intrat în Consiliul Județean*, <http://alegeri.roaep.ro/?alegeri=locale-2008>, (accesat 14.01.2021).

raportul numărului de voturi în funcție de candidați: din totalul de 1 431 de delegați, 873 i-au acordat votul lui Crin Antonescu (61,5%), 546 lui Călin Popescu Tariceanu (38,5%), 12 voturi fiind anulate⁵.

Primul moment care aducea în atenția publicului o apropiere între PNL și PSD a fost susținerea candidatului social-democrat, Mircea Geoană, în turul al doilea al alegerilor prezidențiale din 2009, în detrimentul lui Traian Băsescu. În primul tur, candidatul liberalilor Crin Antonescu obținuse cel mai bun al scor al PNL de până atunci: 20,02% (1 945 831 voturi)⁶. Înfrângerea la limită a lui Mircea Geoană a fost o mare decepție și pentru liberalii care își sacrificaseră orientarea ideologică pentru lupta anti-Băsescu.

Din punct de vedere al traseului politic, PNL avea atunci două opțiuni: să se alieze cu PSD sau să rămână independent pe scena politică și să aștepte ani buni pentru o eventuală unificare a dreptei. Susținerea acordată lui Mircea Geoană a fost o formă de asociere timpurie care s-a transformat ulterior în ceea ce avea să devină cea mai mare, puternică și controversată alianță: Uniunea Social-Liberală (USL)⁷. Scopul declarat al acesteia a fost îndepărtarea din sfera puterii a Președintelui Traian Băsescu și a celor ce îl susțineau. A fost, după cum au afirmat mulți, o alianță împotriva firii între doi adversari tradiționali. Chiar Ludovic Orban, un fidel susținător al ideii de a nu realiza nicio alianță cu PSD, declara în 2011, motivându-și votul împotriva, că „amestecarea stângii cu dreapta nu este sănătoasă pentru democrația din România”⁸. Rezultatul s-a tradus în pervertirea doctrinelor ambelor partide către centrul spectrului politic. Atât liberalii, cât și socialiștii au devenit mai moderați în elementele doctrine fundamentale. Așadar, în timp ce PNL începea să susțină mai mult zona socială⁹, PSD renunța la cota progresivă de impozitare¹⁰.

În contextul în care electoratul de stânga devenea din ce în ce mai restrâns la o anumită categorie de populație, schimbarea discursului PSD prin alianța cu PNL a fost momentul perfect de reviriment în care moderații de stânga, care nu se simțeau reprezentați cu adevărat de partidul lui Iliescu și Năstase, începeau să privească cu speranță și simpatie către un nou tip de politician socialist: Victor Ponta. Acesta i-a luat locul lui Mircea Geoană la șefia partidului, în anul 2010, după înfrângerea din alegerile prezidențiale care avusese loc cu un an în urmă. În același timp, PNL pierdea teren important, pe termen lung, în condițiile în care bazinul electoral tradițional era profund legat de principii anti-socialiste, dar și de crezul că PSD este urmașul politic al PCR.

O bună perioadă, alegerea răului cel mai mic pentru îndepărtarea răului suprem părea să dea roade și să beneficieze de sprijin popular consistent, fapt care s-a văzut la alegerile parlamentare din 2012, când USL a câștigat cu un scor covârșitor care crea premisele unor reforme profunde, inclusiv de natură constituțională¹¹. Dar, alianța nu a rezistat, atât din cauza

⁵***, „Crin Antonescu devine președintele PNL”, *Ziarul Financiar*, 20.03.2009, <https://www.zf.ro/zf-24/crin-antonescu-devine-presedintele-pnl-4067186>, (accesat 13.01.2021).

⁶ La alegerile prezidențiale din 2009, în turul al doilea au concurat Traian Băsescu, din partea PD-L, acesta obținând 50,34% (5 277 068 de voturi), și Mircea Geoană, din partea PSD, care s-a clasat al doilea cu un scor de 49,66% (5 206 747 voturi).

⁷ USL s-a format ca o alianță politică pentru un termen de 10 ani între PSD, PNL și PC, în 5 februarie 2011.

⁸***, „VIDEO Ludovic Orban (PNL) explica de ce a votat împotriva infiintarii USL: Nu cred ca aceasta alianta va avea o viata foarte lunga * Nu putem amesteca stanga cu dreapta”, în *Hotnews.ro*, 5.02.2011 (accesat 29.12.2020).

⁹***, „Antonescu: Salut decizia Guvernului de a mari venitul minim garantat, am fost de acord cu aceasta” în *Hotnews.ro*, 11 mai 2013 <https://www.hotnews.ro/stiri-politic-14783436-antonescu-salut-decizia-guvernului-mari-venitul-minim-garantat-fost-acord-aceasta.htm> (accesat 28.12.2020).

¹⁰***, „Ponta: Cota unică va fi menținută la nivelul de 16%”, în *Cotidianul.ro*, 31 octombrie 2013, <https://www.cotidianul.ro/ponta-cota-unica-va-fi-mentinuta-la-nivelul-de-16/> (accesat 28.12.2020).

¹¹ USL a obținut la alegerile parlamentare din 2012 un scor fără precedent – 59,34%.

diferențelor ideologice majore, cât și din cauza ambițiilor politice considerabile ale ambelor părți. Una dintre cauzele care au condus la distanțarea dintre cele două partide a fost campania de racolare a primarilor, consilierilor și miniștrilor PNL. În mass-media apropiată PSD începuse să se acrediteze ideea fuziunii celor două partide și fondarea unui nou partid care să păstreze denumirea de USL. Această tendință de apropiere nefirească, mai ales la nivelul filialelor, dintre activele de partid a celor două partide dezavantaja PNL, existând riscul dizolvării acestuia.

În 23 februarie 2013, PNL îl alege prim-vicepreședinte al partidului pe Klaus Iohannis, pe atunci primar de succes al Sibiului. Crin Antonescu, președintele PNL, a încercat să-l impună vicepremier în Guvernul USL, dar PSD nu a acceptat, iar acesta a fost pretextul perfect pentru despărțirea celor două formațiuni. În presă a fost creată impresia că actul de rupere al alianței a fost rezultatul deciziei personale a lui Crin Antonescu, care fusese dezamăgit de nerespectarea protocolului de realizare a USL prin care acesta trebuia să fie candidatul unic la alegerile prezidențiale. În realitate, însă, decizia ieșirii PNL de la guvernare și din USL a fost asumată de partid prin intermediul reprezentanților tuturor filialelor care au fost prezenți la Delegația Permanentă. Astfel, din cele 195 de voturi exprimate au fost 187 voturi pentru, 6 împotriva și 2 abțineri. Practic, 96% dintre participanți ai Delegației Permanente au votat ruptura¹². Referindu-se la aceste momente, Crin Antonescu a declarat: „Este o decizie care s-a luat cu un vot covârșitor, dar este o decizie care nu s-a luat ușor. Este o decizie pe care nu mi-am dorit-o, este o decizie pe care am încercat să o evităm, nu prin negocieri, târguri, tergiversări, amânări, ci prin căutarea tuturor posibilităților, tuturor șanselor de a spera că în formula Uniunii Social-Liberale, împreună cu partenerii cu care ne-am angajat în fața alegătorilor și am primit de la alegători un vot atât de important, se poate continua”¹³.

Trebuie menționat faptul că Antonescu încercase ruperea USL cu mult timp înaintea acestui eveniment. Prima ocazie de acest fel a fost în marțea neagră (10 noiembrie 2013), atunci când PSD a încercat să supună votului Camerei Deputaților proiecte de lege pentru amnistierea unor infracțiuni, pentru modificarea Codului Penal, pentru reglementarea lobby-ului precum și legea minelor.

PNL a avut de suportat ulterior o înfrângere categorică și greu de digerat la alegerile europarlamentare din 2014, când PSD a recâștigat hegemonia politică, cu 37,6% (2 093 237 voturi). Liberalii obținuseră atunci doar 15% (835 531 voturi), iar liberal-democrații doar 12,23% (680 853 voturi), la o prezență la vot de 32,44%¹⁴. După periplul dăunător spre stânga eșichierului politic, PNL a încercat să revină la matcă și a format, alături de Partidul Democrat-Liberal (PD-L), Alianța Creștin Liberală (ACL), în vederea alegerilor prezidențiale ce urmau să aibă loc în luna noiembrie a aceluiași an. Una dintre condițiile pentru parafarea alianței a fost trecerea PNL din familia politică europeană a ALDE (Alianța Liberalilor și Democraților din Europa), o uniune mică și mai degrabă de stânga, spre marea familie de centru-dreapta – PPE (Partidul Popular European), din care făcea parte PD-L. Trebuie să menționăm faptul că această

¹² Alexandru Radu, Daniel Buti, *Statul sunt eu! Un raport asupra politizării justiției românești*, Editura ProUniversitaria, București, 2014, p. 113.

¹³ Andi Manciuc, „USL s-a rupt: PNL a decis ieșirea de la guvernare. Antonescu: Decizia nu a fost luată ușor. Miniștrii PNL își depun oficial demisiile miercuri”, *Mediafax*, 25.02.2014, <http://www.mediafax.ro/politic/usl-s-a-rupt-pnl-a-decis-iesirea-de-la-guvernare-antonescu-decizia-nu-a-fost-luata-usor-ministrii-pnl-isi-depun-oficial-demisiile-miercuri-12148601> (accesat 14.01.2021).

¹⁴ Analiza cu privire la scorul obținut de PD-L necesită o abordare mai amplă, pentru că implică despărțirea de Traian Băsescu și a apropiaților săi, care au creat Partidul Mișcarea Populară. Cf. Autoritatea Electorală Permanentă, *Alegeri Parlamentul European 2014. Voturi pe țară*, <http://alegeri.roaep.ro/?alegeri=alegeri-parlamentul-european-2014> (accesat 12.01.2021).

alianță s-a înfăptuit după ce facțiunea fidelă lui Traian Băsescu s-a desprins din PD-L și a format un partid de sine stătător – Partidul Mișcarea Populară (PMP). Înțelegerea cu liberalii a fost parafată între Vasile Blaga, președintele PD-L, și Crin Antonescu, președintele PNL. Între timp, demisia lui Antonescu devenea iminentă pe măsură ce presiunea publică și internă creștea, ca urmare a pierderii dramatice a alegerilor europarlamentare dar și a alianței cu fostul partid a lui Traian Băsescu¹⁵.

Congresul liberalilor din 28 iunie 2014 l-a ales președinte și candidat pentru alegerile prezidențiale pe Klaus Iohannis. Noul președinte a primit votul a 1 334 de delegați, iar contracandidatul său, Ioan Ghișe, a fost votat de 144 de delegați¹⁶.

Scrutinul din 16 noiembrie 2014 a adus pentru PNL, în formula de alianță cu PD-L (Alianța de Centru Dreapta), cea mai răsunătoare victorie a liberalilor, cel mai mare scor obținut până atunci – 54,43% (6 288 769 voturi), în timp ce Victor Ponta, candidatul PSD, a obținut un procent de 45,56 (5 264 383 voturi)¹⁷. A fost cel mai bun moment politic din toate timpurile pentru PNL. Eșecul lui Victor Ponta a însemnat, de fapt, primul semn major că o dreaptă unită este varianta câștigătoare în lupta cu social-democrații. Istoria politică recentă demonstrează că atunci când PSD e puternic, PNL este slab, iar când PNL este puternic, PSD pierde. Așadar, bătălia politică principală din spațiul românesc rămâne și astăzi între PNL și PSD. A trebuit, poate, să existe USL pentru ca liberalii să depășească dezamăgirea CDR și să facă tranziția către filosofia unui partid mare.

Mărirea și decăderea PSD

Incendiul de la Clubul Colectiv, din 30 octombrie 2015, a readus în atenția publicului problemele sistemice ale modului în care statul român funcționa, iar vinovatul moral a fost considerat PSD. A fost pentru prima dată când în spațiul public a apărut sintagma spusă de Klaus Iohannis: „Corupția ucide!”. Aceasta a devenit mai apoi *motto*-ul unei mișcări anti-sistem pe care astăzi îl declamă Uniunea Salvați România (USR) și Alianța pentru Unirea Românilor (AUR). După tragedie au urmat proteste masive și valuri de critici în mass-media, iar guvernul condus de Victor Ponta nu a mai putut rezista presiunii. Exercițarea puterii executive a revenit unui grup de tehnocrați susținuți de Președintele Klaus Iohannis și de PNL, în frunte cu cel care va deveni peste ceva timp Președintele Partidului Libertate, Unitate și Solidaritate (PLUS), Dacian Cioloș, unul dintre artizanii mișcării „Corupția ucide”. Astfel, România va fi condusă timp de aproximativ un an de Guvernul Dacian Cioloș, asumat și susținut de liberali și ca propunere de premier, după alegerile parlamentare din 2016. Cu toate acestea, în Guvern exista și un tehnocrat din zona social-democrată, în persoana lui Vasile Dîncu, care ocupa funcția de vicepremier și Ministrul al Dezvoltării, un vechi ideolog al PSD. Influența sa a fost importantă și resimțită puternic în deciziile luate la nivel guvernamental, care nu au fost în favoarea PNL. Au existat atunci în mass-media discuții cu privire la alocările de fonduri către unitățile administrativ-teritoriale.

¹⁵ Vezi Sabin Drăguliu, Silvia Rotaru, „Alegerile prezidențiale 2014 – Președintele României și eșecul previzionării. O abordare analitică”, în *Sfera Politicii*, nr. 183, 2015 http://revistasferapoliticii.ro/sfera/183/art02-Dragulin_Rotaru.php (accesat 28.12.2020).

¹⁶ Red Politic, „Klaus Iohannis este noul președinte al PNL: PD-L acceptă ca noua formațiune să se numească Partidul Național Liberal / Rezoluția privind desemnarea candidatului la prezidențiale, trimisă în Delegația Permanentă - Competiție între Klaus Iohannis și Crin Antonescu”, *HotNews.ro*, 28 iunie 2014, <https://www.hotnews.ro/stiri-politic-17569541-pnl-isi-alege-sambata-conducerea-congres.htm>, (accesat 14.01.2021).

¹⁷ Autoritatea Electorală Permanentă, *Alegeri Președintele României 2014*, <http://alegeri.roaep.ro/?alegeri=alegeri-presedintele-romaniei-2014> (accesat 13.01.2021).

Din cauza susținerii necondiționate din partea Președintelui și a PNL, Guvernul Cioloș a fost identificat ca aparținând în totalitate liberalilor, deși social-democrații au avut o influență considerabilă în alocarea resurselor. După alegerile din 2016, pe scena politică autohtonă a început să-și facă simțită prezența o nouă formațiune – Uniunea Salvați România (USR), născută dintr-o inițiativă civică locală din București (Uniunea Salvați Bucureștiul – USB) condusă atunci de Nicușor Dan, actualul primar al Capitalei, mai apropiat astăzi de PNL. Mai mulți membri ai Guvernului tehnocrat au fost candidați la alegerile parlamentare din partea USR, fapt ce a arătat că existau și alte grupuri de interese formate în jurul său. În schimb, nu au existat astfel de candidaturi ale membrilor Guvernului pe listele PNL.

În urma demisiei lui Victor Ponta din funcția de prim-ministru, au avut loc și modificări la nivelul conducerii PSD. Astfel, fostul Ministru al Dezvoltării, Liviu Dragnea, a devenit președinte al partidului, primul lider ales de către toți membri printr-un nou sistem de vot. În acest fel, legitimitatea sa politică nu va avea precedent pe scena politică românească.

După un an de pseudo-guvernare și un proces de fuziune greoi cu liberal-democrații, PNL va pierde dramatic alegerile locale și pe cele parlamentare din 2016. După centralizarea tuturor proceselor verbale pentru alegerile locale din 5 iunie 2016, Autoritatea Electorală Permanentă a declarat următoarele date: PSD a primit 2 890 344 de voturi (35%), PNL – 2 529 986 de voturi (30.64%), Partidul Alianța Liberalilor și Democraților – 521 845 (6,32%) și Partidul Uniunea Salvați Bucureștiul – 143 544 (1.73%)¹⁸. Alegerile parlamentare au avut loc în data de 11 decembrie 2016. Conform datelor oficiale, rezultatele finale au fost: PSD – 3 204 864 (45%) la Camera Deputaților și 3 221 786 (45,68%) la Senat; PNL – 1 412 377 (20%) la Camera Deputaților și 1 440 193 (20,42%) la Senat; USR – 625 154 (9%) la Camera Deputaților și 629 375 (8,92%) la Senat; ALDE – 396 386 (5%) la Camera Deputaților și 423 728 (6,01%) la Senat; Partidul Mișcarea Populară – 376 891 (5%) la Camera Deputaților și 398 791 (5,65%) la Senat¹⁹.

Acest lucru a fost posibil tocmai datorită puterii pe care un singur om a avut-o în partid, fiind unic decident și coordonator al tuturor acțiunilor electorale sau nu. În același timp, PNL nu a avut suficient timp să se organizeze după realizarea fuziunii, existând multe tensiuni în teritoriu. Astfel, Liviu Dragnea și-a asumat întreg programul de guvernare cu promisiunile aferente. Campania PSD de atunci s-a bazat și pe o componentă naționalistă însemnată.

Analizând cifrele, putem observa că alegerile parlamentare din 2016 au fost apogeul politic al PSD din ultimele două cicluri electorale, urmat de o decădere graduală și semnificativă. Una dintre cauzele declanșatoare a fost divizarea puterii în partid între Premier și Președintele PSD. Liviu Dragnea nu putea fi prim-ministru pentru că avea deja o condamnare penală cu suspendare în dosarul referendumului din 2009, motiv pentru care Klaus Iohannis nu l-ar fi acceptat²⁰. În schimb, numele premierului dat de PSD avea să fie decis de Liviu Dragnea în urma faptului că, așa cum a relatat presa, a primit „un cec în alb” din partea partidului pentru a decide cui trebuie să-i revină funcția de premier²¹. Noul Parlament va investi în cele din urmă Guvernul condus de Sorin Grindeanu, fostul Președinte al filialei PSD Timiș și Președinte al Consiliului

¹⁸ Autoritatea Electorală Permanentă, *Alegeri locale 2016*. Voturi pe țară, <http://alegeri.roaep.ro/?alegeri=alegeri-locale-2016>, (accesat 13.01.2021).

¹⁹ Cf. <https://parlamentare2016.bec.ro/rezultate/index.html> (accesat 14.01.2021).

²⁰ ***, „Klaus Iohannis afirmă că nu se teme de suspendare, dacă nu îl numeste pe Dragnea premier”, în *Hotnews.ro*, 13 decembrie 2016, <https://www.hotnews.ro/stiri-alegeri-parlamentare-2016-21468909-klaus-iohannis-afirma-nu-teme-suspendare-daca-nu-numeste-dragnea-premier.htm> (accesat 28.12.2020).

²¹ Loredana Voiculescu, „Sevil Shhaideh este propunerea PSD-ALDE pentru funcția de premier”, în *Republica.ro*, 21.12.2016, <https://republica.ro/psd-ii-propune-la-cotroceni-lui-klaus-iohannis-numele-viitorului-premier-la-intalnire-participa-si-alde> (accesat 29.12.2020).

județean, după o nominalizarea refuzată din partea Șefului statului pe motiv de securitate națională, a unei persoane loiale lui Liviu Dragnea: Sevil Saihhdeh.

În ianuarie 2017, la doar o lună de la alegeri, România va asista la cele mai masive proteste din istoria sa post-revoluționară. Peste 100 000 de oameni în Piața Victoriei din București și alte câteva zeci de mii în principalele orașe din țară manifestau împotriva celebrei *OUG 13* care reglementa amnistierea și grațierea unor persoane condamnate pentru infracțiuni de corupție. Ca urmare a acestora s-a produs abrogarea ordonanței. Dar, imaginea partidului nu a mai putut fi reabilitată nici până în momentul de față. De atunci a început declinul iremediabil și fără precedent în istoria social-democrațiilor din România.

După momentul *OUG 13*, Sorin Grindeanu a încercat o campanie de disociere față de Liviu Dragnea, cu scopul de a prelua conducerea partidului²². Liderul PSD i-a cerut demisia în repetate rânduri, însă aceasta a refuzat să-și depună mandatul. Rezultatul s-a concretizat în prima moțiune de cenzură din istorie depusă de un partid împotriva propriului Guvern, care a și trecut de votul Parlamentului. A fost un paradox politic nemaiîntâlnit: un partid care câștigă cu 45% alegerile într-un sistem electoral cu reprezentare proporțională, la doar 6 luni, își demite propriul Guvern.

A urmat o nouă investitură: Guvernul condus de Mihai Tudose. După multe conflicte și polemici²³, acesta a avut aproape aceeași soartă, diferența fiind că nu s-a mai repetat povestea moțiunii de cenzură, ci a avut loc o demisie exact cu o zi înaintea vizitei oficiale de stat a omologului japonez, Shinzo Abe. Ultimul Guvern social-democrat, condus de Viorica Dăncilă, a fost poate cel mai criticat și mai expus nemulțumirilor populare. În zilele guvernului Dăncilă, au avut loc protestele diasporei din 10 august 2018, cu participarea a aproximativ 100 000 de români veniți de pretutindeni în Piața Victoriei. Acestea au fost reprimare prin violența nejustificată a forțelor de ordine față de manifestații pașnice. În prezent, există o anchetă în curs, care îi vizează pe aceia care au decis intervenția disproporționată, pornită după desecretizarea dosarului de către Ministrul de Interne al Guvernului Orban, Marcel Vela.

Relansarea PNL. Europarlamentarele și prezidențialele din 2019

Anul 2019 avea să găzduiască două rânduri de alegeri: europarlamentare și prezidențiale. Europarlamentarele din 26 mai 2019 i-au readus pe liberali în fruntea clasamentului politic, ei reușind să facă acest salt electoral pe fondul capitalizării nemulțumirilor față de PSD dar și prin atragerea în fruntea listei a lui Rareș Bogdan, un jurnalist cu mare notorietate și cunoscut pentru opiniile împotriva social-democrațiilor. Alegerile europarlamentare din 26 mai 2019 au adus pentru prima dată în istoria alegerilor post-decembriste victoria Partidului Național Liberal, care s-a înscris în cursa electorală singur, fără să fie parte a vreunei alianțe. PNL a devenit primul partid pe scena politică, cu un scor de 27% (2 449 068 voturi), PSD s-a clasat al doilea, cu 22,5% (2 040 765 voturi), iar USR – al treilea, la mică distanță față de locul 2, cu un scor de 22,36% (2 028 236 voturi)²⁴.

Prezența la acest scrutin a fost cea mai mare înregistrată vreodată la alegerile pentru Parlamentul European, de 51,07%, deși în mod tradițional, la nivelul întregii Uniuni, participarea

²² Elena Mihai, „Sorin Grindeanu l-a acuzat pe Liviu Dragnea că «vrea să confiște țara» și cere organizarea unui Congres”, în *Capital.ro*, 17.07.2017, <https://www.capital.ro/sorin-grindeanu-cere-organizarea-unui-congres.html> (accesat 28.02.2020).

²³ ***, „Dragnea despre informația că Tudose i-ar fi cerut demisia: O minciună și o prostie”, în *Economica.net*, 17.11.2017, https://www.economica.net/dragnea-despre-informatia-ca-tudose-i-ar-fi-cerut-demisia-o-minciuna-si-o-prostie_144848.html (accesat 29.02.2020).

²⁴ Biroul Electoral Central, *Rezultate finale*, <https://europarlamentare2019.bec.ro/rezultate/> (accesat 13.01.2021).

este scăzută. A fost cea mai apropiată oportunitate pentru cetățeni de a transpune nemulțumirile protestelor din ianuarie 2017 și august 2018 în vot. Și așa au și făcut. Amintim, însă, că această participare ridicată a fost posibilă și datorită organizării referendumului pentru justiție, la solicitarea Președintelui României.

A doua zi după alegerile europarlamentare, în 27 mai 2019, Liviu Dragnea a fost arestat pentru fapte de corupție în dosarul în care era acuzat pentru influențarea a două angajări fictive. Mai sunt și alte dosare în lucru, cel mai nou fiind acela în care DNA îl acuză de obținerea unor foloase necuvenite în cazul vizitei pe care acesta, împreună cu Sorin Grindeanu, a realizat-o în SUA pentru a se întâlni informal cu fostul Președinte al SUA, Donald Trump.

La alegerile europarlamentare, victoria lui Klaus Iohannis, președintele în funcție, s-a profilat ca sigură. Miza liberalilor era doar aceea de a transmite un puternic mesaj de forță prin câștigarea categorică a alegerilor, la o diferență cât mai mare. Candidatura președintelui PSD, Viorica Dăncilă, părea să faciliteze acest demers. Pe partea dreaptă, însă, a apărut o altă problemă care făcea imposibilă câștigarea alegerilor de către liberali din primul tur: candidatura lui Dan Barna, liderul USR.

Deși scorul obținut de acesta în turul I a fost mult sub așteptările USR (15,02% - 1 384 450 voturi), acesta a favorizat desfășurarea celui de-al doilea tur. USR a avut atunci o problemă majoră în a explica de ce îl consideră diferit pe Barna și de ce Președintele Klaus Iohannis nu ar fi potrivit pentru un al doilea mandat. Acest lucru s-a întâmplat și din cauza faptului că, din punct de vedere electoral, USR nu putea critica activitatea Președintelui, pentru că votanții partidului sunt votanții lui Klaus Iohannis. În urma celui de-al doilea tur, Klaus Iohannis a câștigat un nou mandat, așa cum era de așteptat, la o diferență majoră față de candidata PSD: 66,09% (6 509 135 voturi) versus 33,91% (3 339 922 voturi). Comparativ cu anul 2014, candidatul PNL Klaus Iohannis a mai câștigat 220 366 voturi, față de candidatul PSD care a pierdut 1 924 461 voturi. Cu toate acestea, analizând rezultatele de la alegerile europarlamentare din același an, PSD fără Liviu Dragnea, în doar 6 luni, recuperase 1 311 686 voturi²⁵.

Totuși victoria categorică a lui Klaus Iohannis a fost considerată un mare eșec pentru PSD, ceea ce a precipitat debarcarea Vioricăi Dăncilă, care a fost considerată direct responsabilă pentru această pierdere majoră, în special din cauza gafelor sale politice și diplomatice. În realitate, Viorica Dăncilă, prima femeie prim-ministru al României și prima femeie care a acces în turul al doilea al unor alegeri prezidențiale în țara noastră, s-a întrecut pe sine, recuperând aproape 10 procente într-un timp foarte scurt.

PSD își va alege o conducere interimară cu scopul clar de a organiza Congres pentru alegerea unei noi formule de leadership. Președinte interimar al partidului devine Marcel Ciolacu, în 27 noiembrie 2019.

A apărut pentru prima dată în discursul public ideea organizării alegerilor generale anticipate pentru că, din perspectiva Președintelui²⁶, a liberalilor²⁷ și a USR-PLUS²⁸, majoritatea

²⁵ ***, „Rezultate provizorii alegeri prezidențiale 2019 în țară, după numărarea a 100% din voturi : Iohannis – 36,65%, Dăncilă 23,79%, Barna 13,99%”, în *Mediafax.ro*, <https://www.mediafax.ro/alegeri-prezidentiale-2019/rezultate-parțiale-vot-alegeri-prezidentiale-2019-ierarhia-candidatilor-18564703> (accesat 05.01.2021).

²⁶ Teodor Bobei, „Președintele Iohannis vrea alegeri anticipate. Depinde de părți cât se va prelungi această criză politică”, în *zf.ro*, 6.02.2020 <https://www.zf.ro/eveniment/presedintele-iohannis-vrea-alegeri-antecipate-depinde-de-parti-cat-se-va-prelungi-aceasta-criză-politică-18804225> (accesat 02.01.2021).

²⁷ ***, „Rareș Bogdan despre prezidențiale: «Vom cere alegeri anticipate de urgență/ PNL este pregătit să guverneze», în *Mediafax.ro*, 26.05.2019, <https://www.mediafax.ro/politic/rareș-bogdan-despre-prezidentiale-vom-cere-alegeri-antecipate-de-urgenta-pnl-este-pregatit-sa-guverneze-18144678> (accesat 02.01.2021).

parlamentară condusă de PSD nu mai reprezenta voința poporului, pierzând drastic trei rânduri de alegeri (europarlamentare, prezidențiale și locale). Pe acest fond, al crizei politice din interiorul PSD, al presiunii media și a celei populare, în octombrie 2019, prin moțiuni de cenzură, a fost demis Guvernul social-democrat. Guvernarea va fi preluată de PNL, USR refuzând intrarea într-o coaliție, cel mai probabil de teama erodării rapide înaintea anului electoral 2020²⁹.

Guvernarea în pandemie

PNL a preluat guvernarea cu scopul asumat de a organiza alegeri anticipate cât mai repede, pentru a nu fi nevoit să conducă un executiv minoritar, cu puteri restrânse de majoritatea parlamentară dominată de PSD. Așa cum s-a văzut, majoritatea PSD din Parlament nu i-a permis să aducă schimbări majore la nivelul politicilor publice, conducând astfel la scăderea rapidă a favorabilității în rândul electoratului.

PNL a reușit să se plieze rapid în actul guvernării, să comaseze ministerele, reducând numărul lor de la 27 la 16, să conceapă și să finalizeze legea bugetului de stat pentru anul 2020. Începutul anului electoral 2020 a adus cu sine pandemia de COVID-19, care a răsturnat planurile liberalilor pentru alegeri anticipate precum și multe speranțe cu privire la finanțarea unor proiecte de infrastructură și acordarea unor majorări de salarii, alocații și pensii.

Pandemia a impus declararea stării de urgență pe întreg teritoriul României, începând cu luna martie 2020. Aceasta a generat oprirea multor sectoare economice: HoReCa și industriile conexe, industria auto, transporturile, moda și înfrumusețarea, închiderea unităților educaționale, lăcașurilor de cult etc. Pe fondul crizei sanitare și a previzionării unei crize economice, a apărut un curent negaționist propagat prin intermediul unor lideri de opinie din toate zonele publice³⁰, care avea diferite teze: virusul SARS-COV-2 nu există; virusul există, dar a fost fabricat într-un laborator; restricțiile impuse prin starea de urgență reprezintă o îngrădire a drepturilor și libertăților; guvernării pregătesc măsuri contestabile și de aceea doresc să-i închidă pe oameni în propriile locuințe; există interese oculte, companiile farmaceutice vor doar să vândă un vaccin la scară mondială cu scopul de a obține profit; masca de protecție este un pericol pentru sănătate; măsurarea temperaturii prin intermediul unui termoscaner la nivelul frunții reprezintă o încălcare a protecției datelor cu caracter personal; masca de protecție conține antene de tip 5G etc.

Primul aspect scos la iveală de pandemia de COVID-19 a fost criza sanitară dovedită de lipsa echipamentelor de protecție, a medicamentelor, a aparatelor de testare, a personalului medical și a procedurilor, deprofesionalizarea direcțiilor județene de sănătate publică, instruirea deficitară de până atunci a personalului medical, lipsa digitalizării sistemelor publice și lacune majore în legislația achizițiilor publice care să permită acțiunea rapidă în cazuri de urgență majoră. România a fost total nepregătită să înfrunte o pandemie. Acesta a fost și motivul pentru care starea de urgență a fost impusă atunci când numărul îmbolnăvirilor era încă mic față de ceea ce avea să se întâmple câteva luni mai târziu.

²⁸ *** „Dacian Cioloș: «Să forțăm alegeri anticipate, Guvernul trebuie să plece»”, în *digifm.ro*, <https://www.digifm.ro/stiri/dacian-ciolos-sa-fortam-alegeri-anticipate-guvernul-trebuie-sa-plece-34949> (accesat 02.01.2021).

²⁹ *** „USR a decis să nu intre la guvernare și să rămână pe varianta de anticipate”, în *digi24.ro*, 15.10.2020, <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/usr-a-decis-sa-nu-intre-la-guvernare-si-sa-ramana-pe-varianta-de-anticipate-1201209> (accesat 02.01.2021).

³⁰ Sabina Fati, „Cine sunt negaționiștii: lideri de opinie care nu cred că virusul există”, în *romania.europalibera.org*, 12.07.2020, <https://romania.europalibera.org/a/cine-aunt-nega%C8%9Bioni%C8%99tii-lideri-de-opine-care-nu-cred-c%C4%83-virusul-exist%C4%83/30721833.html> (accesat 03.01.2021).

Europa era paralizată de înmulțirea rapidă a numărului de pacienți, de numărul mare de decese și de spitalele supraaglomerate. Toate țările au impus restricții majore de circulație. România, țara cu cea mai mare diasporă din Uniunea Europeană, s-a confruntat cu un fenomen masiv de revenire în țară, temporară sau definitivă, a românilor care locuiau în afara granițelor și care își pierduseră locurile de muncă în statele din care veneau. Zeci de mii de cetățeni au ajuns zilnic la granița ungaro-română, dorind să revină în țară. Punctele de trecere a frontierei rămase deschise nu au făcut față fluxului mare de cetățeni care, suplimentar, a trebuit să beneficieze de minime investigații epidemiologice, fapt care a prelungit timpul de așteptare.

Peste starea de urgență s-a suprapus sărbătoarea creștină a Paștelui, iar românii au acumulat o nemulțumire în plus, cauzată de faptul că se vedeau nevoiți să-și petreacă această perioadă în propriile locuințe, izolați de familie, rude sau prieteni. Niciun Guvern din România postdecembristă nu mai gestionase vreodată o astfel de situație, iar specialiștii au fost cei care au dictat măsurile necesare, după cum repeta însuși Ludovic Orban ori de câte ori avea ocazia.

Cu câteva sincope, dar cu măsuri bune în ansamblu, Guvernul PNL a reușit să țină situația sub control pentru o perioadă. Încălzirea vremii a determinat o relaxare epidemiologică, dar și economică. În septembrie, s-au redeschis școlile, însă la nici o lună a fost necesară revenirea asupra măsurii. Pandemia degenerase și numărul bolnavilor creștea vertiginos de la zi la zi.

Alegeri în pandemie

1. Alegerile locale fuseseră deja amânate din iunie pentru data de 27 septembrie, iar o nouă amânare ar fi împins PNL spre dezastru. În plus, state din toată lumea își țineau propriile scrutinuri (Polonia, Cehia, Slovacia, Olanda, Austria, Ucraina, Italia, Belgia, SUA). În tot acest timp, PSD susținea, prin diferite voci, curentele negaționiste și încerca să blocheze în Parlament măsurile Guvernului cu scopul de a fi parte a jocului. În perioada stării de urgență, Președintele României și Guvernul au fost în prim planul comunicării publice. După ridicarea stării de urgență și instituirea stării de alertă, PSD a avut câmp liber pentru discurs politic. Ședințele Parlamentului s-au ținut online, singurul subiect prezent în mass-media fiind pandemia, iar blocarea ordonanțelor a fost o modalitate prin care PSD a putut modifica regulile jocului.

Dar, discursul dublu, inconsecvența în declarații și negaționismul exagerat au decredibilizat PSD. Alegerile locale au adus din nou, pentru prima dată la un astfel de scrutin, victoria liberalilor. La aceasta victorie au contribuit semnificativ alianțele cu USR-PLUS în București și în câteva localități (Bacău, spre exemplu). Pe de altă parte, în mod straniu, PNL a pierdut câteva fiefuri importante, unde administrațiile liberale aveau multe proiecte de modernizare și dezvoltare la activ: Timișoara, Brașov și Alba-Iulia. Dar alegătorii au dorit mai mult de atât. În opinia noastră, alegerile locale au evidențiat o tendință a electoratului din zona urbană de a nu se mai rezuma doar la activitatea unor edili, ci și la modul în care aleg să comunice și la atitudinea publică.

USR-PLUS va debuta cu adevărat în administrația publică prin obținerea a 45 de primării, dintre care 5 mandate de primar în urbanul mare (Sectoarele 1 și 2 din București, Timișoara, Brașov, Alba-Iulia și Bacău). Candidatura lui Nicușor Dan, fondatorul USR, asumată în primă fază doar de PNL, s-a dovedit a fi varianta câștigătoare pentru scopul de a îndepărta administrația PSD din Capitală. Cu toate acestea, trebuie să amintim faptul că USR-PLUS a fost cel care câștigat alegerile în București, cu excepția Sectorului 6, unde liberalul Ciprian Ciucu și-a adjudecat cel mai mare număr de voturi.

O scurtă analiză ne arată din nou că în politică percepția contează. În anul 2016, PNL a obținut un scor general de 30,64% (2 529 986 voturi) și atunci a părut un eșec, pentru că PSD a câștigat cu 35% (2 529 986 voturi). Atunci, percepția a fost că liberalii au pierdut alegerile rușinos, deși realitatea era că recuperaseră destul de multe voturi în contextul fuziunii. În 2020, PNL a obținut la alegerile locale 30,76% (2 212 904 voturi), iar PSD pierdea cu 22,32% (1 605 721 voturi), în contextul în care apărea USR-PLUS, în calitate de competitor în bazinul electoral de dreapta, obținând un scor modest – 6,65% (478 659 voturi). De menționat ar fi că, analizând numărul de voturi, PNL a obținut în 2020 cu 317 082 mai puține sufragii, față de perioadă similară din urmă cu 4 ani³¹. Liberalii și-au reconfirmat, așadar, poziția de lider și au pornit din nou cu prima șansă pentru alegerile parlamentare. Așa au apărut premisele unei capcane în care PNL a intrat într-un mod neașteptat fără a măsura riscurile.

2. PNL a fost partidul unui Guvern minoritar care gestiona cea mai mare criză din ultimii 10 ani și care, din cauza măsurilor de restricție nepopulare, risca în continuare erodarea. În toată această situație, PNL s-a bazat pe doi jucători: Guvernul și Președintele. Acesta din urmă beneficia în continuare de cotă de încredere ridicată, în jurul a 40 de procente³².

Trebuie să amintim faptul că, în mod tradițional, alegerile parlamentare nu sunt deloc pe placul cetățenilor, din cauza credibilității scăzute a Legislativului. Conform unui sondaj realizat de INSCOP în martie 2019, doar 11,2% dintre români aveau încredere în Parlament³³. Așadar, PNL ar fi trebuit să-și calculeze șansele în funcție de două variabile și de o constantă: prezența mai mică la urne și implicarea mai scăzută a aleșilor locali, fiind un scrutin care nu-i vizează direct; lipsa unor alianțe pe dreapta eșicherului politic. Analizând aceste aspecte, se putea prevedea că PNL va obține un scor mai mic decât la alegerile locale.

PNL a mizat în campania sa pe succesul Guvernării, iar miza, conform mesajelor politice, era înlăturarea majorității PSD din Parlament, care acționa ca un element disturbator. PSD s-a axat pe mesajele specifice unui partid de opoziție care intră în cursa electorală împotriva unui adversar care nu exercită corect actul guvernării. O carte importantă jucată de PSD a fost subiectul amânării alegerilor ca urmare a pandemiei de COVID-19. Acesta a creat o amplă dezbatere în spațiul public. Dar, realitatea era că, dacă în cazul alegerilor locale amânarea a fost posibilă, fără consecințe, în cazul celor parlamentare, o astfel de măsură ar fi fost posibilă doar pentru 3 luni, timp în care Guvernul ar fi funcționat cu atribuții limitate. Dincolo de aspectele legale, PNL nu putea accepta această variantă pentru că erodarea era și așa destul de rapidă.

Cel mai important jucător în această dispută nu au fost partidul, ci chiar Președintele Klaus Iohannis, care și-a asumat public susținerea față de PNL pentru că, în opinia sa, PSD și-a ratat șansele de a face performanță la guvernare. Ca urmare a acestui fapt, s-a conturat atacul constant și radical din partea liderilor social-democrați îndreptat împotriva Președintelui. Într-o astfel de situație, criza de COVID-19 a devenit, din păcate, subiect electoral. Pe de-o parte, PNL dorea să arate că a luat măsurile corecte demonstrându-și astfel competența, iar de cealaltă parte, PSD susținea exact opusul. În tot acest joc, celelalte partide nu au mai contat atât de mult în

³¹ Acestea sunt rezultatele înregistrate pentru alegerea consiliilor județene, fiind considerate ca exprimând votul politic la nivelul fiecărui județ, <https://locale2020.bec.ro/rezultate/> (accesat 14.01.2021).

³² ***, „Sondaj BCS, Președintele Klaus Iohannis, în topul încrederii în personalitățile publice”, în *agerpres.ro*, 13.05.2020, <https://www.agerpres.ro/politica/2020/05/13/sondaj-bcs-presedintele-klaus-iohannis-in-topul-increderii-in-personalitatile-publice--504435> (accesat 07.01.2021).

³³ ***, „Sondaj INSCOP: Topul încrederii în instituții interne și internaționale. Armata, Biserica și Jandarmeria pe primele locuri/ NATO și Parlamentul European la capitolul instituții externe”, în *g4media.ro*, 22.03.2019, <https://www.g4media.ro/sondaj-de-opinie-incarederii-in-instituti-interne-si-internationale-armata-biserica-si-jandarmeria-pe-primele-locuri-nato-si-parlamentul-european.html> (accesat 04.01.2021).

comunicarea publică. USR s-a aflat într-o poziție dificilă pentru că, pe de-o parte, nu putea critica Guvernul în manieră radicală deoarece a refuzat să facă parte din acesta, iar pe de altă parte, își dorea să guverneze în următoarea legislatură alături de PNL. PMP și UDMR s-au luptat pentru motivarea propriului bazin electoral, iar ProRomânia a mizat pe nemulțumiții de stânga, atrași dinspre PSD. ALDE, în schimb, a rămas fără mesaj politic pentru că toate celelalte partide mai puternice au acoperit tot spectrul comunicațional.

Un alt aspect deosebit de important, care și-a pus amprenta asupra scorului politic și asupra forței partidelor politice, a fost fenomenul de migrare a unor aleși locali, dar și a unor parlamentari dinspre PSD, ProRomânia și ALDE către partidul aflat la guvernare. Față de aceasta, menționăm că moțiunea de cenzură prin care PNL a preluat conducerea Executivului a trecut și cu votul unor deputați și senatori din alte partide. De aici putem deduce faptul că negocierile au cuprins și susținerea unora dintre aceștia pentru un nou mandat pe listele PNL.

Înmulțirea zilnică a numărului de cazuri de COVID-19 a determinat asumarea de către Guvernul Orban a unor măsuri restrictive nepopulare, care au creat un grad de nemulțumire major în societate: închiderea școlilor și mutarea orelor de curs în sistem online, închiderea piețelor, interzicerea slujbelor bisericești cu număr mare de participanți, interzicerea unor evenimente private desfășurate în interior cu număr de participanți mai mare de 20, interzicerea desfășurării activității restaurantelor în spațiile închise în localitățile în care incidența numărului de cazuri depășea 3 la mia de locuitori, carantinarea unor localități cu incidență mare etc. La toate acestea, s-a adăugat și factorul meteorologic care nu a mai permis desfășurarea unor activități în aer liber, așa cum se întâmplase până atunci. De aceea, partidele se așteptau la o participare scăzută la alegerile parlamentare.

Între timp, PSD eliminase complet discursul cu privire la legile justiției și corupție. Ba, chiar nu a mai acceptat candidaturile unor persoane cu probleme de imagine și a adus în partid, pe locuri fruntașe, specialiști în domeniul medical, precum: Adrian Streinu-Cercel, pe atunci manager al Institutului de Boli Infecțioase „Prof. Dr. Matei Balș”, și Alexandru Rafila, reprezentantul României în Organizația Mondială a Sănătății, personalități care au deschis listele PSD în București pentru Camera Deputaților și Senat. Brusc, aceștia s-au transformat din comunicatorii nepolitici ai luptei împotriva COVID-19 în purtătorii de mesaj ai PSD. Moral sau nu, PSD a reușit prin această mișcare să-și creeze o nouă imagine.

Campania electorală nu a fost lipsită de evenimente surpriză. Tragedia de la Spitalul județean din Piatra Neamț, centru COVID-19, în care 12 pacienți au decedat pe paturile de spital din cauza unui incendiu provocat de supraîncărcarea rețelei de transport gaze, a adus în atenția publică modul în care s-au făcut numirile politice pentru conducerea respectivei unități spitalicești. Dezbaterile a mers mult mai departe și a adus în spațiul mass-media evocarea necesității de a depolitiza conducerea spitalelor. Subiectul a ocupat agenda publică timp de câteva zile, iar PNL a fost nevoit să suspende activitățile de campanie pentru 3 zile.

Un alt moment de cotitură l-a constituit publicarea materialului video de investigații realizat de *Recorder*, prin care se aducea în discuție cazul demisiei lui Ovidiu Ianculescu din funcția de director la Administrația Bazinală de Apă Târgu Mureș. Acesta susținea în respectivul interviu că a fost forțat să demisioneze pentru că în locul său să fie numit un membru PNL. Materialul a avut un impact puternic, fiind vizionat pe platforma *Youtube* de peste 1,2 milioane de români și de peste 1,8 milioane pe rețeaua de socializare *Facebook*.

Precum în cazul Spitalului Județean Neamț, subiectul generat de *Recorder* aducea în discuție politizarea instituțiilor publice și numirea în funcții de conducere a unor persoane susținute politic care nu aveau competențele necesare. Aceste două evenimente neprevăzute au

dezavantajat partidele vechi și au favorizat, în mod evident, USR-PLUS, care este văzut ca o alianță de partide de factură nouă, ce promite să elimine astfel de practici considerate apanajul vechii clase politice.

Un alt aspect ce a influențat campania electorală a fost începutul organizării campaniei de vaccinare împotriva COVID-19 la nivel european. România nu își permitea amânarea momentului. Deși o parte semnificativă a populației a primit cu bucurie vestea că un vaccin va ajunge curând în România, curentul anti-vaccinist s-a activat prin intermediul negaționiștilor și al celor care dau crezare teoriilor conspiraționiste. PSD a încercat prin mesaj public să încurajeze acest curent pentru a-i exploata electoral mesajul. Aparent s-a declarat susținător al vaccinării, însă în subliminal mesajele au dat un impuls important scepticilor. Pe parcursul acestor evenimente, încă o dată, Președintele Klaus Iohannis a fost cel mai bun comunicator și cel mai fervent susținător al Guvernului.

Pe partea dreaptă a eșicherului politic, PNL și-a asumat neatacarea USR, iar pe finalul campaniei a dat semnalul unei guvernări alături de aceasta. Miza electorală a devenit obținerea unui scor cât mai mare, de preferat peste 30%, care să-i permită să comande guvernarea. Atacarea USR ar fi dus în mod absolut evident către pierderea unor procente electorale importante atât pentru PNL, cât și pentru USR. PNL a conștientizat că mesajul preferat al USR era acela prin care se puneau semnul egal între partidele vechi (PNL=PSD) și că aceasta era cea mai mare capcană în care ar fi putut să cadă. PNL a înțeles că o parte din electoratul său migrase către USR, pentru că nu îi considerau pe liberali diferiți de pesediști. Așadar, PNL avea demonstrat că este un partid reformat în timp, capabil să guverneze și singurul în jurul căruia se putea forma o coaliție. Pe de altă parte, nu își putea asuma riscul ca USR să scadă dramatic în preferințele alegătorilor, pentru că în acest fel, matematic, formarea unei coaliții era pusă în pericol. De cealaltă parte, USR și-a asumat discursiv mai puțin guvernarea alături de PNL, deși era calea evidentă, și a lansat, pe alocuri, atacuri prin vocile unor lideri³⁴. La nivel local, însă, războiul se purta pe toate fronturile. Neconcordanțele între fapte și vorbe au produs o confuzie suplimentară în rândul electoratului nehotărât, care a decis să nu își exercite dreptul la vot.

Un alt aspect care nu a fost luat în calcul de nicio formațiune politică a fost apariția unui partid nou, care aparent nu avea șanse să depășească pragul electoral. Alianța pentru Unirea Românilor (AUR) s-a înființat în septembrie 2019 și promovează un mesaj de tip naționalist, unionist, sexist, rasist, homofob, cu rădăcini profunde în tradiționalismul ortodox. Mai mult, promovează negaționismul cu privire la existența COVID-19 și radicalismul legat de nesupunerea referitoare la măsurile de protecție împotriva răspândirii virusului SARS-COV-2, cel mai popular fiind acela că purtarea măștii de protecție îngrădește drepturile fundamentale ale omului. AUR își trage seva și din referendumul pentru familie. Artizanul acestei noi formațiuni este George Simion, cel care a decis să poarte o vestimentație de inspirație populară, o imagine care amintește de modul în care Corneliu Zelea Codreanu, liderul Mișcării Legionare, cutreiera satele României pentru a vorbi oamenilor. Utilizând toate aceste informații, analiza noastră ne permite să plasăm AUR în zona de extremă dreapta.

Campania electorală pentru alegerile generale a fost mult mai dificilă decât cea pentru alegerile locale. Situația epidemiologică generată de pandemia de COVID-19 nu a mai permis organizarea de evenimente sau întâlniri electorale, nici măcar acțiuni de tip *door to door*. Așadar, comunicarea s-a desfășurat cu precădere în mediul online, în special pe platformele de

³⁴ Nicolae Bian, „Barna și Cioloș intensifică războiul cu Orban și PNL, noul adversar al Alianței USR/PLUS în campania pentru alegerile din acest an”, în *g4media.ro*, 13.02.2020, <https://www.g4media.ro/barna-si-ciolos-intensifica-razboiul-cu-pnl-noul-adversar-al-alianței-usr-plus-in-campania-pentru-alegerile-din-acest-an.html> (accesat 07.01.2021).

socializare și în mass-media scrise sau televizate. În funcție de rata de transmitere a virusului din fiecare județ, partidele au mai organizat acțiuni de imagine prin distribuirea de materiale electorale pe stradă sau la întâlniri restrânse cu aleșii locali sau cu activul de partid. Nici lansarea programelor de guvernare nu au mai avut anvergura de altă dată. Toate s-au desfășurat în format restrâns cu participarea fizică a liderilor principali și cu audiența online.

Pe 6 decembrie 2020, au avut loc alegerile parlamentare, scrutin la care s-au înscris: PNL, Alianța USR-PLUS, PSD, Pro România, ALDE, PMP, UDMR, PPUSL, AUR, PRM, Verzii și Noua Dreaptă. Dintre acestea, au reușit să treacă pragul electoral 5 partide: PSD, PNL, Alianța USR-PLUS, UDMR și AUR. Prezența la urne a fost de 33,30%, cea mai mică înregistrată vreodată la un astfel de scrutin, iar rezultatele au fost următoarele:

Pentru Camera Deputaților numărul de voturi valabil exprimate a fost de 5.901.959, iar distribuția a fost următoarea: PSD – 28,9% (1.705.786 voturi), PNL – 25,19% (1.486.402 voturi), USR-PLUS – 15,37% (906.965 voturi), AUR – 9,08% (535.831 voturi) și UDMR – 5,74% (339.030 voturi). Pentru Senat, numărul de voturi valabil exprimate a fost de 5.908.364, iar distribuția a fost următoarea: PSD – 29,32% (1.732.289 voturi), PNL – 25,58% (1.511.227 voturi), USR-PLUS – 15,85% (936.864), AUR – 9,17% (541.398 voturi), UDMR – 5,89% (348.262 voturi).

Evoluția orientărilor politice în perioada 2008-2020

Pentru a înțelege mai bine dinamica alegerilor ultimelor patru serii de alegeri din România este necesar să realizăm o analiză comparată a rezultatelor acestora. Pentru a înțelege modul în care partidele politice de pe cele două părți ale eșichierului politic au evoluat, vom lua în considerare alegerile generale (rezultatele de la consiliile județene), europarlamentare și cele parlamentare (Tabel nr. 3). Dintre ultimele, am lăsat deoparte parlamentarele din 2012, când PSD și PNL au candidat pe liste comune, sub sigla USL. De asemenea, nu vom urmări alegerile prezidențiale – deși au impact important asupra spațiului politic autohton, ele nu sunt relevante pentru evaluarea partidelor politice, întrucât o mare parte din coterii sunt date candidatului.

Variabilele avute în discuție sunt: numărul de voturi, procentele și prezența la urne.

Tabel nr. 3
Rezultatele partidelor politice în perioada 2008-2020

Valori și ponderi	Prezența la urne %	Număr voturi C. Dep. / Senat	Pondere C. Dep. / Senat
Scrutine			
Parlamentare 2008	39,2		
PSD și aliații		2.279.449 / 2.352.968	33,09 / 34,16
PNL		1.279.063 / 1.291.029	18,60 / 18,74
PDL		2.228.860 / 2.312.358	32,36 / 33,57
Parlamentare 2016	39,42		
PSD		3.204.864 / 3.221.786	45 / 45,68
PNL		1.412.377 / 1.440.193	20 / 20,42
USR		625.154 / 629.375	9 / 8,92
ALDE		396.386 / 423.728	5 / 6,01
PMP		376.891 / 398.791	5 / 5,65
Parlamentare 2020	33,30		
PSD		1.705.786 / 1.732.289	28,9 / 29,32
PRO R-SL		241.272 / 244.227	4,09 / 4,13
PPU (SL)		59.465 / 70.536	1,01 / 1,19
PNL		1.486.402 / 1.511.227	25,19 / 25,58

USR-PLUS		906.965 / 936.864	15,37 / 15,85
AUR		535.831 / 541.398	9,08 / 9,17
PMP		284.502 / 291.485	4,82 / 4,93
Europarlamentare 2009	27,67		
PSD+PC		1.504.218	31,07
PRM		419.094	8,65
PDL		1.438.000	29,71
PNL		702.974	14,52
Elena Băsescu		204.280	4,22
Europarlamentare 2014	32,44		
PSD+UNPR+PC		2.093.234	37,60
Mircea Diaconu		379.582	6,81
PPDD		204.310	3,67
PRM		150.484	2,70
PDL		680.853	12,23
PNL		835.531	15,00
PMP		345.973	6,21
Europarlamentare 2019	51,07		
PSD		2.040.765	22,50
Pro România		583.916	6,44
PNL		2.449.068	27,00
USR-PLUS		2.028.236	22,36
PMP		522.104	5,76
ALDE		372.760	4,11
Locale 2008	48,81		
PSD		2.337.102	27,97
PRM		313.666	3,75
PC		277.492	3,32
PDL		2.416.014	28,92
PNL		1.521.191	19,80
PNG-CD		248.757	2,97
PNTCD		88.066	1,05
Locale 2016	48,13		
PSD		3.270.909	39,60
UNPR		220.467	2,67
PSR		99.587	1,20
PNL		2.529.986	30,64
ALDE		521.845	6,32
PMP		368.985	4,46
USB		143.544	1,73
Locale 2020	46,02		
PSD		1.663.399	22,86
PRO România		318.131	4,37
PPU (SL)		40.795	0,67
PNL		2.261.157	31,07
USR-PLUS		439.324	6,04
PMP		406.453	5,59
ALDE		165.776	2,28

Tabel nr. 4
Alegeri parlamentare. Voturi/procente obținute de stânga și dreapta

Valori orientări	Stânga Nr.voturi / Procent	Dreapta Nr.voturi / Procent	Dreapta vs stânga %	Prezența la urne
------------------	-------------------------------	--------------------------------	------------------------	---------------------

Camere/ani				%
Camera Deputaților				
2008	2.279.449 / 33%	3.507.923 / 50,96%	+17,96	39,20%
2016	3.204.864 / 45%	2.810.808 / 39,00%	-6	39,42
2020	2.006.523 / 34,04%	3.213.700 / 54,46%	+20,42	33,30
Senat				
2008	2.352.968 / 34,16%	3.603.387 / 52,14%	+17,98	39,20%
2016	3.221.786 / 45,68%	2.892.087 / 41,28%	-4,4	39,42
2020	2.047.052 / 34,64%	3.280.974 / 55,53%	+20,89	33,30

Tabel nr. 5
Alegeri europarlamentare. Voturi/ procente obținute de stânga și dreapta

Valori orientări Ani	Stânga Nr.voturi/Procent	Dreapta Nr.voturi/Procent	Dreapta vs stânga %	Prezența la urne %
2009	1.923.312 / 39,71%	2.345.254 / 48,45%	+8,74	27,67
2014	2.827.610 / 50,78%	1.862.357 / 43,44%	-7,34	32,44
2019	2.624.681 / 28,94%	5.372.760 / 59,23%	+30,29	51,07

Tabel nr. 6
Alegeri locale. Voturi/procente obținute de stânga și dreapta

Valori orientări Ani	Stânga Nr.voturi/Procent	Dreapta Nr.voturi/Procent	Dreapta vs stânga %	Prezența la urne
2008	2.928.260 / 35,04%	4.274.028 / 52,74%	+17,70	49,38
2016	3.590.963 / 43,47%	3.564.360 / 43,15%	-0,32	48,13
2020	2.022.325 / 27,90%	3.272.710 / 44,98%	+17,08	46,02

Concluzii

Urmărind evoluția partidelor politice în intervalul 2008-2020, putem formula următoarele concluzii:

1. Bazinul electoral al drepteii este în mod constant mai mare. Însă, este necesar să facem o diferență între electoratul captiv (care votează cu un partid indiferent de cine este președintele acestuia) cu modul său în care se exprimă în viața politică (la guvernare sau în opoziție) și bazinul electoral care adună idei, concepții, viziuni diferite și în multe situații eclectice, dar care votează în mod spontan împotriva PSD și a ideii de stânga. În analiza noastră nu am luat în considerare electoratul care votează cu UDMR, deoarece acesta, deși în mod tradițional se consideră că este de dreapta, votează cu Uniunea din motive etnice.
2. În perioada 2014-2016, stânga, care a avut ca vector principal PSD, a reușit să-și mărească simțitor bazinul electoral, dar a fost un moment datorat unor crize interne pe care le parcurgeau partidele tradiționale de dreapta (PNL și PD-L). Motivele sunt diferite:
 - a) După ce s-a aliat cu PSD în cadrul USL, PNL a pierdut la capitolul imagine și percepție, pentru că a dezamăgit o parte a electoratului său captiv care, în mod tradițional, începând din 1990 (din cauza politicii FSN, a mineriadelor și a Pieței Universității), era profund anti-PSD. Ruptura USL i-a defavorizat electoratul din propriul bazin electoral care considera că este o trădare a luptei anti-Băsescu și

anti-PD-L. În 2014, la alegerile europarlamentare, Crin Antonescu promitea partidului că va obține 20%. S-a înșelat și a demisionat. Doi ani mai târziu, Alina Gorghiu a demisionat pentru că PNL a rămas în opoziție, fără capacitate de coaliție.

- b) După guvernarea din 2008-2012, în care la acuzațiile de corupție, abuz de putere, deturnare de fonduri s-au adăugat tăierile de salarii, PD-L a pierdut progresiv sprijinul electoratului.
 - c) O parte a votanților, care făceau parte din categoria electoratului captiv al PNL, au migrat către ALDE, considerând că acesta este continuatorul luptei anti-Băsescu promovată de PNL în cadrul USL.
3. Comparând rezultatele scrutinelor parlamentare din 2016 și 2020, constatăm că PSD a pierdut 1 489 500 de voturi, PNL a câștigat 71 034 de voturi, USR a câștigat 307 489 de voturi iar UDMR a câștigat 92 147 voturi. Astfel, deși PSD a reușit să obțină primul loc la alegerile din 2020, din perspectiva evoluției sale poate fi considerat marele perdat, pentru că a pierdut aproape jumătate din numărul de voturi. PNL, deși s-a clasat al doilea, a reușit să se mențină la nivelul anului 2016, ajutat de data aceasta de participarea scăzută, pentru obținerea unui procent mai ridicat. Trebuie să reținem faptul că PNL a fost partid de opoziție timp de 3 ani de zile, împărțindu-și bazinul electoral cu USR, apoi a preluat guvernarea cu doar un an înaintea alegerilor generale cu o situație dificilă de gestionat și a reușit să câștige un număr de voturi suplimentar față de performanța din 2016. Marele câștigător a fost însă USR-PLUS, care a obținut cele mai multe sufragii suplimentare, o jumătate din numărul reușit în 2016.
 4. Surpriza alegerilor parlamentare din 2020 a fost AUR, care a reușit să atragă voturi din toate zonele doctrinare și inclusiv de la partidul considerat a fi nou: USR-PLUS. AUR a exploatat mesajul naționalist abandonat de PSD și PNL și, în plus, a reușit să capitalizeze și electoratul dezamăgit de USR care, inevitabil, a început să sufere de pe urma propriilor acțiuni politice, ca orice alt partid. Intrarea AUR în Parlament cu un scor semnificativ a anulat șansele partidelor vechi mai mici, precum Pro România, ALDE și PMP. Putem afirma că voturile unioniștilor din zona PMP au mers de această dată către AUR, voturile de stânga a celor dezamăgiți de Pro România au avut aceeași soartă, iar voturile liberalilor decepționați de ALDE au avut de asemenea, aceeași direcție. Aceasta este o posibilă explicație pentru ratarea intrării în Parlament pentru aceste trei formațiuni.
 5. PNL nu a pierdut alegerile, ci doar nu s-a clasat pe primul loc din clasament. Acesta este singurul partid cu capacitate reală de coaliție. PSD, deși s-a clasat pe primul loc, nu are posibilitatea de a forma guvern pentru că realitatea politică a momentului ne arată că niciun partid parlamentar din România nu este dispus să se alieze cu social-democrații. Mai mult, rezultatele sunt bune în condițiile în care, din marele bazin al dreptei, o parte importantă a fost drenată la aceste ultime alegeri de USR, PMP și, cum am mai spus, de AUR. Problema pe care acest partid va trebui să o rezolve pentru următorul ciclu electoral este de a găsi noi modalități de a se reinventa pentru a depăși nivelul actual de 25-27% la care s-a stabilizat. Acest proces nu va fi ușor în condițiile în care din bazinul dreptei o parte importantă a electoratului votează cu USR, când acest partid are un program politic de stânga dar, datorită discursului anti-PSD, este considerat a fi de dreapta.

6. Putem afirma că hegemonia PSD a apus, iar acest declin a început odată cu falimentul modelului de lider autoritar care mobilizează puternic masele. În România, epoca liderilor supremi a început să dispară odată cu finalul celui de-al doilea mandat a lui Traian Băsescu. Klaus Iohannis nu a practicat modelul liderului autoritar, ci a impus echilibrul, discursul european și democrația înaintea oricăror interese de partid, fiind nevoit să intervină în viața publică atunci când derapajele PSD în domeniul justiției sau ale politicii economice au pus în discuție stabilitatea regimului politic autohton.

BIBLIOGRAFIE

Lucrări cu caracter general și special

RADU, Alexandru; BUTI, Daniel, *Statul sunt eu! Un raport asupra politizării justiției românești*, Editura ProUniversitaria, București, 2014.

Resurse on line

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ, „Alegeri locale. Partide care au intrat în Consiliul Județean”, <http://alegeri.roaep.ro>.

Idem, „Alegeri Parlamentul European 2014. Voturi pe țară”, <http://alegeri.roaep.ro>.

Idem, „Alegeri Președintele României 2014”, <http://alegeri.roaep.ro>.

Idem, „Alegeri locale 2016. Voturi pe țară”, <http://alegeri.roaep.ro>.

BIROUL ELECTORAL CENTRAL, *Alegeri parlamentare - 30 noiembrie 2008, Situația voturilor valabil exprimate pe competitori electorali*, <https://web.archive.org>.

Idem, „Rezultate finale”, <https://europarlamentare2019.bec.ro>.

DRĂGULIN, Sabin, ROTARU, Silvia, „Alegerile prezidențiale 2014 – Președintele României și eșecul previzionării. O abordare analitică”, în *Sfera Politicii*, nr. 183, 2015.

FATI, Sabina, „Cine sunt negaționiștii: lideri de opinie care nu cred că virusul există”, în *romania.europalibera.org*, 12.07.2020.

MANCIU, Andi, „USL s-a rupt: PNL a decis ieșirea de la guvernare. Antonescu: «Decizia nu a fost luată ușor. Miniștrii PNL își depun oficial demisiile miercuri»”, *Mediafax*, 25.02.2014.

MIHAI, Elena, „Sorin Grindeanu l-a acuzat pe Liviu Dragnea că «vrea să confişte țara» și cere organizarea unui Congres”, în *Capital.ro*, 17.07.2017.

PĂDUREAN, Elena, *Analiza evoluției fiscalității în perioada 2004-2008*, <http://www.ipe.ro>.

RED Politic, „Klaus Iohannis este noul președinte al PNL: PDL acceptă ca noua formațiune să se numească Partidul Național Liberal/ Rezoluția privind desemnarea candidatului la prezidențiale, trimisă în Delegația Permanentă - Competiție între Klaus Iohannis și Crin Antonescu”, *HotNews.ro*, 28 iunie 2014.

VOICULESCU, Loredana, „Sevil Shhaideh este propunerea PSD-ALDE pentru funcția de premier”, în *Republica.ro*, 21.12.2016.

WORLD ECONOMIC OUTLOOK DATABASES, *Report for Selected Countries and Subjects*, <https://www.imf.org>.

***, „Antonescu: Salut decizia Guvernului de a mari venitul minim garantat, am fost de acord cu aceasta” în *Hotnews.ro*, 11 mai 2013.

***, „BNR: Rata anuală a inflației la -0,3% în 2015 și 0,7% până la sfârșitul anului viitor”, *Hotnews*, 6.08.2015;

***, „Crin Antonescu devine președintele PNL”, *Ziarul Financiar*, 20.03.2009.

***, „Dacian Cioloș: «Să forțăm alegeri anticipate, Guvernul trebuie să plece»”, în *digifm.ro*.

***, „Dragnea despre informația că Tudose i-ar fi cerut demisia: O minciună și o prostie”, în *Economica.net*, 17.11.2017.

***, „Ponta: Cota unică va fi menținută la nivelul de 16%” în *Cotidianul.ro*, 31 octombrie 2013.

***, „Rareș Bogdan despre prezidențiale: «Vom cere alegeri anticipate de urgență/ PNL este pregătit să guverneze»”, în *Mediafax.ro*, 26.05.2019.

***, „Sondaj INSCOP: Topul încrederii în instituții interne și internaționale. Armata, Biserica și Jandarmeria pe primele locuri/ NATO și Parlamentul European la capitolul instituțiilor externe, în *g4media.ro*, 22.03.2019.

***, „USR a decis să nu intre la guvernare și să rămână pe varianta de anticipate, în *digi24.ro*, 15.10.2020.